

Allan Olesen, LandboNord
Helge Lorenzen, LandboSyd
Marina Berndt, Sønderjysk Landboforening
Torben Ravn, LandboLimfjord
Olav Rasmussen, BPI
Michael Kau, BPI
Søren Gustav Sørensen, AgroTech
Thorkild Q. Frandsen, AgroTech
Torkild Birkmose, AgroTech
Kurt Hjort Gregersen, AgroTech
Erik Fog, VfL
Michael Støckler, VfL
Troels Nørlem. Design IT
Karen Jørgensen, VfL

30. marts 2012

Referat af møde i Bioenergigruppen den 27. marts 2012

Mødet blev holdt hos Agro Food Park 15, mødelokale 8, kl. 9.30 til 13.00

Afbud:

Kurt Hjort Gregersen, AgroTech
Søren Gustav Sørensen, AgroTech

Fraværende:

Ingen

Referent:

Karen Jørgensen, VFL

Dagsorden

1. Godkendelse af referat fra mødet den 17. november 2011
2. Godkendelse af dagsorden
3. Præsentation af deltagere
4. Orientering om igangværende aktiviteter, biogasmodellen mm.
5. Opsamling af viden om aktive grupper
6. Ønsker til fælles aktiviteter, finansieringsmuligheder, opgradering
7. Betydningen af energiforliget
8. Hvordan skaffer vi opgaver til gruppen?
9. Referencer - personlige/virksomhed
10. Økonomi i gruppen
11. Kommende events og evt. deltagelse i disse
12. Eventuelt
13. Næste møde (*forslag til næste møde: torsdag den 21. juni*)

Ad 1. Godkendelse af referat fra mødet den 17. november 2011

Blev godkendt uden bemærkninger.

Ad 2. Godkendelse af dagsorden

Blev godkendt uden bemærkninger.

Ad 3. Præsentation af deltagere

Helge Lorenzen, LandboSyd: Der er nogle få nye projekter på vej.

Olav Rasmussen, BPI: Arbejdet med kontakter med kommunerne og udbygning af bioenergi projekter i flere forskellige kommuner. Hvordan kan projekterne finansieres af disse? På nuværende tidspunkt er det projekter i Ringkøbing-Skjern og Nordjylland. Udgangspunktet er en helhedstilgang til biogasproduktion og anvendelse. Olav samarbejder med Mikael Kau vedr. EU biogas og transport.

Allan Olesen, LandboNord: Arbejder i miljøafdelingen mest med miljøansøgninger og VVM-screeninger. Håber, der kommer gang i biogasetableringer igen, da der har været meget stille de sidste år.

Torben Ravn, Landbo Limfjord: Miljøgodkendelser og biogas.

Thorkild Q. Frandsen, AgroTech: Test af teknologier og udstyr til landmændene. Gylleseparation og biogas.

Marina Berndt, Sønderjysk Landboforening: Miljøgodkendelser og gylleseparation.

Torkild Birkmose, AgroTech: Gylleseparation og biogas, udbringningsteknologier.

Erik Fog, Økologi, VFL: Biogas - kredsløb af N og andre næringsstoffer og klimabelastning.

Troels Nørlem, Design IT: Skal udarbejde design og kommunikationsforslag til bioenergi-gruppen. Målrette information, og hvilke medier skal vi bruge? Vi har valgt bioenergi som udgangspunkt.

Michael Støckler, VFL: Biogas og bioenergi inden for både etablering af biogasanlæg og forskningsprojekter i samarbejde med universiteterne og L&F.

Mikael Kau, BPI: 30 års erfaring med processer inden for termisk forgasning. Direktør for Energibyten Frederikshavn, der har fokus på biogas i transportsektoren.

Ad 4 Orientering om igangværende aktiviteter, biogasmodellen mm.

Kort præsentation af modellen og præsentation af de nye ark. Bioenergi-gruppen vil få adgang i modellen, der et af de værktøjer, som kan benyttes ved vurdering af biogasanlægs effektivitet.

Ad 5 Opsamling af viden om aktive gruppe

Helge Lorenzen: Aabenraa lukker kraftvarmværket. Nyt projekt på anlægget, pris ca. 1 mia. kr. Tønder Bioethanol, hvor der p.t kun er én investor. Vides ikke, om det bliver en realitet. Energiforliget kan evt. fremme det. Tyskland tilbyder anlæg til 3 mio. kr. ved 10.000 tons anlæg. Meget information og forskerviden i Tyskland, og vi er nødt til at følge udviklingen meget tæt her. En del danskere har investeret i VE-anlæg, herunder biogasanlæg i Tyskland. Den største udfordring er stadig priserne, som umiddelbart ikke er høje nok. De betaler ikke nok for svinegylle.

Afkastet er ikke stort nok, derfor kniber det med investorer. På nuværende tidspunkt vil det kræve 250.000 ha ekstra majs. Ved en kornpris på 150 kr./hkg vil prisen på majs blive alt for høj. Vi har behov for få afklaret hvordan CO2-balancen er for de mest anvendte biomasser.

Olav Rasmussen: Vedr. Ringkøbing-Skjern (RS)-projektet er første del på vej og evt. et samarbejde med Arla Foods. RS teknologiudvikling. Nordjylland-modellen er primært indsamling og distribuering af biomasse og biogas. NJ-projektet består af 4 kommuner – tanken er at lave en helhedsplanlægning - ejerskab, finde kapital til investor. Kommunal energiplanlægning - hvordan hænger den sammen? Synergieffekten i lokalområdet er en vigtig del af målsætningen. Bioenergi kan give erhvervsudvikling i området. Små erhvervs-klynger, der arbejder med energi. Målsætningen er, at landbruget er initiativtager til at skabe en udvikling i lokalområdet. Finansiering af projekterne vil en lille erhvervsgruppe hjælpe med, da den har erfaring fra andre typer projekter i området.

Mikael Kau: Opgradering af biogas. Biogassen kan anvendes i elektrolyseproces til at danne brint ved overskudsstrøm fra vindmøller. Energinet.dk ønsker at fremme denne udvikling. Det er for at bruge el i gassystemet vedr. brint lagring.

Allan: Hjørring Byråd har accepteret miljøgodkendelse. Jens Peter Lunden er på vej. Energibyten Frederikshavn - to partnere vil lave biogasanlæg. En landmand på østkysten samt entreprenør Søren Christiansen. Jens Peter Lunden og Lars Thomsen, Kirketerp, arbejder med at få roer ind i de eksisterende biogasanlæg. De har sået 80 ha med roer. Køber vådvasker i Irland. Roerne bliver vasket i et vandbad, efterfølgende bliver de snittet og pumpet i eb´n lagune, som overdækkes. VFL skal med i projektet.

- *Tom Larsen, Gedsted har i 2012 sået ca. 140 ha med roer, der også skal bruges i biogasproduktionen i 2012.*

Brønderslev kommune - ny kommuneplanlægning vedr. biogasanlæg. 16 områder er udpeget.

Klitgaard Agro (Anders Bundgaard er også med i Poldanor A/S) har planer om at udevide produktionen af de to biogasanlæg ved en udbygning. Anlæggene kører rigtig dårligt og virker ikke. 1.000 tons anlæg.

Arla Foods-projektet: Umiddelbart virker det som om, at kommunen har svært ved at overskue opgaven. Arla ændrer på omfanget og biomassetyperne, hvilket betyder, at der har været en del tilbageløb.

Torben Ravn: Arlas leverandørforening ved ikke, hvad den vil, og er meget afventende. Der er stiftet et selskab, som skal lave aftale med Arla. 400 tons gylle skal findes. Gaspris er altafgørende for, om projektet bliver en realitet. Naturgasprisen er faldet de sidste måneder, men er svagt stigende igen. Opgradering vil komme til at fylde rigtig meget.

Morsø Bioenergi's produktion er blevet stabil, men det koster for meget at lave gassen.

1. Transport er for omkostningstung
2. Lagerkapacitet er dyr
3. Skal sælge noget mere varme
4. FLS vil ikke give mere likviditet
5. Status - en usikker fremtid

Skive kommune: Oplæg til biogasplan er ikke kommet videre, da landmændene ikke er interesseret. HNG, ny aftale med Skive kommune.

Der er nogle få gårdbiogasanlæg på vej. En gruppe økologer vil lave et anlæg i nærheden af gylleproduktionen. De har fået anlægstilskud, men holder en pause, da de ikke ved, hvem der kan drive anlægget.

En landmand vil genbygge et anlæg (det sprang i luften), da han har mange slagtesvin. Roeforsøg i 2011 viste, at de gav mere gas end majs pr. tons tørstof. Forsøget kørte rigtigt godt. Lemvig Bioenergi bruger det – skal evt. tjekkes, om det kan svare sig. Skal have faciliteterne, ellers bliver det ikke rentabelt, da opbevaring økonomisk bliver for tungt.

- *Vi skal have styr på hvad det koster i energi og varme at holde anlæggene kørende i 30 dage*
- *Vi mangler finansiering og selskabskonstruktion til bankmøderne*
- *Separering af gylle giver mindre fordampning. Hvem vil gøre noget ved det, da hverken Torben eller Birkmose kan komme igennem til myndighederne og få dem til at forstå problemstillingen*

Hans Tygesen: Arla - myndighedsbehandling - status: Allan O. har udarbejdet kommuneplantillæg og lokalplan. Hans T. har VVM-redegørelsen. Miljøgodkendelse laver Arla selv. Har haft kontakt til NGO under udarbejdelsen af VVM-screening, hvor problemafdækning er diskuteret med NGO.

Xergi-anlæg behandler dybstrøelse først, og der tilføres en række kemikalier, hvilket betyder, at anlægget i VVM-lovgivningen bliver til et kemisk anlæg.

Torkild Q:

Søren Gustav har i Tyskland lejet et "Camara", der kan måle, hvor der er gasudslip ved gasproduktionen. Man filmer anlæggene, som viser, hvor der er huller. Det vides ikke p.t., om man kan stoppe hullerne

AgroTech arbejder med teknologi inden for lagring af roer. BIO - M projekt leverer enggræs til Foulums gasanlæg. BAT-test er underdrejet pga. vandskade.

Kasper i AgroTech: EUDP + Morsø Bioenergi +XErgi laver forsøg med trykkogning af halm, græs og korn, så biomassen bliver lettere omsættelig i anlæggene.

Marina: Sønderjysk Bioenergi: Placering af anlægget er godkendt. Men de nye vandplaner kan spænde ben for projektet. Ejer fordelingen er 50% landmænd + 50% E-on.

Kommunen kender ikke noget til proceduren ved etablering af biogasanlægget. Fordelin-

gen af biomasse er 25% majs, lidt græs og resten gylle. Majs bliver nok for dyrt, da prisen i Tyskland presser prisen op.

Landmænd vil investere i Tyskland. To andre gårdanlæg, 550 + 400 DE, indsender screening til kommunen. Placering er det springende punkt. Ønsker at tilslutte produktionen til opgraderingsanlæg.

Torkild Birkmose er med i følgende projekter:

1. Axel Månsson – (grønsagsproducent, økologiske høns) ønsker at få noget mere ud af gødningen, end det er muligt på nuværende tidspunkt. Det undersøges, om det kan svare sig at afgasse gylle, og om vil det få udbytterne til at stige?
Der er mange ting, som kan gå galt, og ikke alle biomasser kan bruges i de økologiske anlæg. Det tyder på, at grøntsagerne ikke får den gødning, som de har brug for. Hvordan lykkes dette?
2. Linkogas er med i et projekt om at øge tørstofprocenten i gylle. Alt for stor spredning. Implementerer nogle løsninger for at øge tørstofprocenterne
3. Nye stalde skal også kunne levere god biomasse til afgang. Dvs. ingen vaske- og spildevand
4. Økomodel vedr. afgassede biomasser kan øge udbytterne i marken
5. Gødningsdatabasen estimerer gødningsproduktionen. Vil komme i brug igen.

Erik Fog:

1. Linkogas arbejder med en økolinje. Oplæg til investering er udarbejdet, og etableringsfasen er tæt på at gå i gang. Energiforlig gavner øko-biogas, da der er mulighed for et større biomassemix. Kløvergræs giver både gas og gødning, da det giver N-puljer.
2. Axel Månsson regner på, om investeringer kan være rentable. Der er bestilt to tyske tilbud og to danske tilbud på opførelse af anlægget.
3. Derudover skal det undersøges, om plantesygdomme overlever biogasprocessen.
4. Fangel, Carsten Buchhave vil ikke videreføre deres anlæg med økologisk biogasproduktion.
5. Fremtiden er at opdyrke økologiske projekter og tilbyde rådgivning.

Michael Støckler: Vær opmærksom på salg af grønne certifikater, dvs. "grøn gas i dette tilfælde". Certifikatet har større værdi end gas, så længe biogassen udgør under 10 pct. af den samlede gas i nettet. Kontakt evt. Mikael Kau. Vær venlig ikke at kommunikere det videre.

*VFL skal komme med et forslag til handel med grønne certifikater.
Vi skal have inviteret biogasrejsesholdet/sekretariatet.*

2 x Torkild, Olav og Erik vil ikke være med i mødet.

Mikael Kau: Grøn gas-handel bliver meget stort. *EU-forordning skal findes.* EU bestemmer, hvem der kan deltage. Landbruget skal have en strategi på området. Metanudbygningen – 14 partnere fra EU-landene. Der udarbejdes en beskrivelse af rammebetingelserne i andre EU-lande. For at komme videre er det nødvendigt med erfaringsudveksling og at se, hvordan andre lande løser både tekniske og planmæssige forhindringer.

Ad 6. Ønsker til fælles aktiviteter, finansieringsmuligheder, opgradering

Ingen bemærkninger på nuværende tidspunkt.

Ad 7. Betydningen af energiforliget

Se notat på LI. Skal de selskaber, der sælger gas til opgradering, også betale Nox-afgift? Vi ved det ikke på nuværende tidspunkt. Vi skal holde øje med de nye afgifter, der kommer 1. juni 2012.

Ad 8. Hvordan skaffer vi opgaver til gruppen?

Skema over opgaver blev udleveret. Erik gennemgik skemaet. Grundidéen er at give et komplet tilbud til dem, der vil udbygge eller bygge nye biogasanlæg.

Bemærkninger:

Afleveringsforretning og valg af teknologi mangler.

Vi vil gerne have kommentarer og gode idéer til udbygning, og hvem der har kompetencerne. Vi vil gerne have bemærkningerne lige efter påske.

Ad 9. Referencer personlige/virksomhed

Opgaver for gruppen:

- Efter en kort, men intens, diskussion blev gruppen enig om at lave en plan over, hvilke DLBR-virksomheder der skal besøges, og hvem der deltager i besøgene. Som udgangspunkt til besøgslisten finde 30 anlæg, som er på vej. Tema: Hvordan placerer landmanden sig i VE-verdenen.
- VFL laver en artikel/præsentation af gruppen med kompetencer.
- Gascertifikaterne: VFL skal komme med et forslag til handel med grønne certifikater.
- Nyt Anlægstilskud og ansøgning om dette her i 2012: Skal vi tilbyde hjælp til denne opgave - hvordan organiserer vi denne opgave?
- CO₂-balance på afgrøderne – hvem regner på dette?
- Opgradering af gassen.
- Hørings svar til bekendtgørelser.
- Vi skal have styr på, hvad det koster i energi og varme at holde anlæggene kørende i 30 dage.
- Vi mangler informationer vedr. finansiering og selskabskonstruktion til bankmøderne.
- Vi skal have inviteret biogasrejseholdet/sekretariatet. 2 x Torkild, Olav og Erik vil ikke være med i mødet.

Separering af gylle giver mindre fordampning, hvem vil gøre noget ved det? Hverken Torben eller Birkmose kan komme igennem.

Design IT: Hvornår skal vi have noget information/budskab ud? Budskabet skal være let forståeligt for at få folk til at rette henvendelse.

Ad 10. Økonomi i gruppen

Budgettet for 2012 viser, at vi har 72.000 kr. at bruge.

Ad 11. Kommende events og evt. deltagelse i disse

29. marts i Foulum

18. april i København

Energimesse i Husum

Ad 12. Eventuelt

Ad 13. Næste møde

21. juni afholdes næste møde. Mødereservation udsendes.